

FM: Kopbudžetā pērn deficīts gandrīz uz pusi mazāks nekā plānots

Publicēts: 31.01.2018.

Vispārējās valdības budžetā pērn bijis deficīts, kura apmērs pēc Finanšu ministrijas (FM) novērtējuma* bija 0,6% no iekšzemes kopprodukta (IKP) (163,1 miljons eiro). Deficīta apmērs ir bijis mazāks nekā prognozēts budžeta likumā par 2017. gadu, kur tas tika noteikts 1,1% apmērā no IKP. Zemāks deficīts skaidrojams ar labākiem nodokļu ieņēmumiem, mazākām iemaksām Eiropas Savienības (ES) budžetā, kā arī zemākiem nekā plānots izdevumiem sociālajiem pabalstiem.

Ekonomikas izaugsmes tempiem palielinoties straujāk par prognozēto, ir vērojams izteikts ieņēmumu, īpaši nodokļu ieņēmumu, palielinājums kopbudžetā. Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi pērn bija par 554,6 miljoniem eiro jeb 6,1% lielāki nekā 2016. gadā, veidojot 9 624,5 miljonus eiro. Savukārt, kopbudžeta nodokļu ieņēmumi pērn bija par 595,7 miljoniem eiro jeb 8% lielāki nekā 2016. gadā, veidojot 8 015,3 miljonus eiro.

Nodokļu ieņēmumi 2017. gadā kopbudžetā pirmo reizi pārsniedza 8 miljardus. eiro, ievērojami palielinoties gan ieņēmumiem no patēriņa nodokļiem, gan darba spēka nodokļiem. Patēriņa nodokļu ieņēmumu palielinājumu sekmēja arī cenu līmeņa pieaugums pērn, kad vidējā inflācija bija 2,9%, tai skaitā ievērojami palielinoties patēriņa cenu līmenim tādām nozīmīgām preču grupām kā pārtikas produkti (pieaugums vidēji par 6,0%) un degviela (par 8,3%). Pievienotās vērtības nodokļa (PVN) ieņēmumu pieaugums bija straujākais kopš 2012. gada, ņemot vērā, ka pērn saņemti par 168,9 miljoni eiro jeb par 8,4% vairāk nekā 2016. gadā, veidojot 2 187,8 miljonus eiro. Kopumā 2017. gadā lielākais PVN ieņēmumu pieaugums vērojams tirdzniecības un automobiļu un motociklu remonta nozarē, kā arī valsts pārvaldes un sabiedrisko organizāciju darbībā, kur būtiska loma ir arī ES fondu projektu īstenošanas pieaugumam.

Labi pildījušies arī ieņēmumi no akcīzes nodokļa. 2017. gadā akcīzes nodokļa ieņēmumi bija par 46 miljoniem eiro jeb 5,3% lielāki nekā 2016. gadā, veidojot 907 miljonus eiro. Akcīzes nodokļa sakarā jāizceļ ieņēmumu kāpums no alkoholiskajiem dzērieniem un alus, ko sekmēja kā akcīzes likmju kāpums, tā arī patēriņš, ko daļēji veicināja arī likmju atšķirības ar kaimiņvalstīm.

Spēcīgā ekonomikas izaugsme, kas sekmēja ienākumus saņēmušo darba ņēmēju skaita pieaugumu, vēsturiski augstākais iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes līmenis un nozīmīgais darba samaksas kāpums (2017. gada trijos ceturkšņos par 7,5%) veicināja labus nosacījumus darba spēka nodokļu ieņēmumu straujākam pieaugumam. Nozīmīgs atalgojuma kāpums bija tādās nozarēs kā informāciju un komunikāciju tehnoloģiju pakalpojumi, valsts pārvalde un aizsardzība, kā arī apstrādes rūpniecība. Līdz ar to, iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) ieņēmumos pērn kopbudžetā saņemti par 163,5 miljoniem eiro jeb 10,7% vairāk nekā 2016. gadā, veidojot 1 692,2 miljonus eiro.

Līdzīgi ir kāpuši arī valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu ieņēmumi. Tie pērn bija par 152,1 miljonu eiro jeb 7,2% lielāki nekā 2016. gadā, veidojot 2 257,0 miljonus eiro. Nozīmīgs pieaugums tāpat bija vērojams solidaritātes nodokļa ieņēmumos. Šī, tikai daļu iedzīvotāju ietekmējošā nodokļa, ieņēmumi pērn bija par 35,9 miljoniem eiro jeb 139,0% lielāki nekā 2016. gadā, veidojot 61,8 miljonus eiro. Tomēr tas ir skaidrojams ar solidaritātes nodokļa maksāšanas kārtību, jo nodokļa ieviešanas gadā (2016. gadā) ieņēmumi tika iekasēti tikai par gada pirmajiem deviņiem mēnešiem, bet 2017. gadā par 12 mēnešiem (par 2016. gada oktobri – decembri un 2017. gada janvāri – septembri). Līdz ar īstenoto nodokļu reformu no šā gada 1. janvāra solidaritātes nodoklis tika reformēts, un nodoklis ar 35,09% likmi ienākumiem, kas pārsniedz 55 000 eiro gadā, tiks attiecīgi sadalīts.

Vērtējot nodokļu ieņēmumu plāna izpildi, jāatzīmē, ka ieņēmumu apjoms 2017. gadā par 126,7 miljoniem eiro jeb 1,6% pārsniedza budžeta plānu. Galvenokārt virsplāna ieņēmumus nodrošināja ieņēmumi no IIN un PVN, kas attiecīgi plānu pārsniedza par 52 un 29,8 miljoniem eiro.

Ne-nodokļu ieņēmumi kopbudžetā iekasēti 534,4 miljonu eiro apmērā, par 28,6 miljoniem eiro jeb 5,1% mazāk nekā 2016. gadā.

Kritums ieņēmumos skaidrojams ar vienreizējo 2016. gadā budžetā ieskaitīto būtisko ieņēmumu no konfiscēto noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas apmēra. Tomēr kopumā ne-nodokļu ieņēmumi budžetā bijuši pat virs plānotā apmēra.

Mazāki nekā 2016. gadā ir bijuši arī ārvalstu finanšu palīdzības (ĀFP) ieņēmumi. Ieņēmumos no ĀFP 2017. gadā ir saņemti par 21,5 miljoniem eiro jeb 2,9% mazāk nekā 2016. gadā, veidojot 729,1 miljonu eiro. Vienlaikus jāatzīmē, ka 2017. gada decembrī no Eiropas Komisijas tika saņemts noslēguma maksājums 29,2 miljonu eiro apmērā par Eiropas Sociālā fonda projektu īstenošanu 2007.-2013. gada struktūrfondu plānošanas periodā, veiksmīgi noslēdzot šī fonda īstenošanas posmu.

Konsolidētā kopbudžeta izdevumiem līdzīgi kā ieņēmumiem pērn ir vērojams spēcīgs pieaugums. Izdevumu apmērs pērn bija par 674,6 miljoniem eiro jeb 7,4% lielāks nekā 2016. gadā, veidojot 9 846,2 miljonus eiro. Visvairāk ir izceļams kapitālo izdevumu ievērojamais palielinājums, ko sekmēja izaugsme būvniecības nozarē un ES fondu finansējuma ieplūšana. Kapitālie izdevumi kopbudžetā pērn palielinājās par 293,5 miljoniem eiro jeb 44,2%, veidojot 957 miljonus eiro. Atlīdzības izdevumi (2 288,4 miljoni eiro) pērn kopbudžetā palielinājās par 192,6 miljoniem eiro jeb 9,2%, ko sekmēja atalgojuma celšana policijā, glābšanas dienestos, skolotājiem un pašvaldību iestādēs. Vērā ņemams palielinājums ir vērojams preču un pakalpojumu izdevumiem, kuri pērn bija 1 314,2 miljoni eiro, kas ir par 108,2 miljoniem eiro jeb 9,0% vairāk nekā 2016. gadā. Aktīvāka nekā 2016. gadā ES fondu projektu īstenošana, izdevumu kāpums Nacionālajos bruņotajos spēkos un pašvaldībās bija galvenie iemesli izdevumu precēm un pakalpojumiem kāpumam pērn. Vienlaikus preču un pakalpojumu izdevumi pamatbudžeta pamatfunkciju daļā ir bijuši par 43,2 miljoniem eiro mazāki nekā budžeta plānā, kas skaidrojams ar kavējumu valsts naftas rezervju uzglabāšanas uzņēmumu izraudzīšanā, kā arī zemākiem izdevumiem nekā plānots Nacionālajos bruņotajos spēkos.

Palielinājums ir vērojams arī sociālo pabalstu izdevumos. Tie pērn bija par 127,6 miljoniem eiro jeb 4,7% lielāki nekā 2016. gadā, veidojot 2 830,1 miljonus eiro. Pensiju izdevumi gada griezumā palielinājās par 4,4%, bet pārējo sociālo pabalstu izdevumi par 5,5%. Šo izdevumu palielinājumu noteica vidējās pensijas un apdrošināšanas iemaksu algas kāpums. Jāatzīmē, ka sociālo pabalstu, tostarp pensiju, izdevumi bija par 0,8% mazāki nekā budžetā prognozēts. Zem plānotā apmēra galvenokārt pērn ir bijuši izdevumi bezdarbnieku (mazāks saņēmēju skaits), slimības (mazāks pabalstu apmērs) un maternitātes pabalstiem.

Salīdzinājumā ar 2016. gadu par 33,2 miljoniem eiro jeb 12,8% ir samazinājušās iemaksas ES budžetā, kas bija pretēji likumā plānotajam, kā rezultātā plāna līmenis izpildīts par 77,2%. Līdz ar izdevīgām procentu likmēm valsts parāda apkalpošanai, izdevumu samazinājums bija vērojams arī procentu izdevumiem, kur sekmīgas Valsts kases darbības rezultātā šie izdevumi samazinājās par 11,6 miljoniem eiro jeb 3,8%, salīdzinot ar 2016. gadu.

FM informē, ka atbilstoši likumam "Par vidējā termiņa budžeta ietvaru 2018., 2019. un 2020.gadam" vispārējās valdības budžetā (pēc EKS metodoloģijas) 2018. gadā tiek plānots deficīts 1,0% no IKP apmērā.

*Atbilstoši Eiropas kontu sistēmas (EKS) metodoloģijai

<https://www.fm.gov.lv/lv/fm-kopbudzeta-vern-deficits-gandriz-uz-pusi-mazaks-neka-planots>